

AVRUPA DÖNÜM NOKTASINDA

COVID-19 PANDEMİSİNE KARŞI ÖNLEM ALIRKEN YETKİLİLERİN YAPMASI VE YAPMAMASI GEREKENLER

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ

Uluslararası Af Örgütü, tüm insanların insan haklarından faydalandığı bir dünya için mücadele eden 7 milyondan fazla kişinin oluşturduğu bir küresel harekettir.

Vizyonumuz, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve diğer uluslararası insan hakları kabullerinde yer verilen insan haklarından her bir bireyin faydalanıyor olmasıdır.

Tüm hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dini inançlardan bağımsız ve asli gelir kaynağı üye aidatları ve bireysel bağışlar olan bir kurumuz.

© Uluslararası Af Örgütü 2020
Aksi belirtilmediği sürece, bu belgedeki içerikler Creative Commons (atıf-gayriticari-türetilemez 4.0 uluslararası) lisanslıdır.
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.tr
Daha fazla bilgi için lütfen web sitemizdeki izinler sayfasını ziyaret edin: www.amnesty.org
Uluslararası Af Örgütü dışındaki bir telif hakkı sahibine atıf var olan durumlarda, atfedilen materyal Creative Commons lisansına tabi değildir.
İlk kez 2020 yılında yayımlanmıştır.
Amnesty International Ltd
Peter Benenson House, 1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

İndeks: EUR 01/2079/2020
Orijinal dil: İngilizce

amnesty.org

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 4

SAĞLIK HAKKINI HERKES İÇİN SAĞLAYIN 4

TÜM ACİL DURUM TEDBİRLERİNİN GEREKLİ VE ORANTILI OLDUĞUNA EMİN OLUN 5

AYRIMCILIK YAPMAYIN 5

KİMSEYİ ARKADA BIRAKMAYIN 6

KAYIT DIŞI YERLEŞİMLERDE YAŞAYANLAR DA DAHİL OLMAK ÜZERE HERKESİN BARINMA, SU VE HİJYEN HAKKINI GÜVENCE ALTINA ALIN 8

İŞÇİLERİN HAKLARI İLE SOSYAL GÜVENLİK VE KORUMAYA ERİŞİMLERİNİ GÜVENCE ALTINA ALIN 9

SAĞLIK ÇALIŞANLARINI VE "KİLİT" YA DA "ESAS" OLARAK DEĞERLENDİRİLEN ENDÜSTRİ ÇALIŞANLARINI KORUYUN 9

COVID-19 İLE MÜCADELEDE TOPLUMSAL CİNSİYET MERKEZLİ BİR YAKLAŞIMI BENİMSEYİN 10

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KORUYUN VE BİLGİYE ERİŞİMİ SAĞLAYIN 11

GİZLİLİK HAKKINA SAYGI GÖSTERİN 12

BÖLGESEL VE ULUSLARARASI ÇAPTA DAYANIŞMA GÖSTERİN 12

SONUÇ 12

GİRİŞ

11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (WHO), COVID-19 salgınını küresel bir pandemi ilan etti ve devletleri bu salgınla mücadele etmek için acil önlemler almaya çağırdı. Avrupa ülkelerinin birçoğu, virüsün yayılmasını durdurmak ve halk sağlığı sistemleri üzerindeki artan baskılarla başa çıkmak için katı önlemler aldı.

Halk sağlığını en iyi şekilde korumak ve en fazla risk altındaki grupları ve insanları desteklemek için insan hakları en başından itibaren tüm önleme, hazırlık, sınırlama ve tedavi girişimlerinin merkezinde olmalıdır. Devletler, koruma sağlamak ve erişilebilecek en yüksek sağlık standardından herkesin faydalanabilme hakkını güvence altına almakla yükümlüdür.

Tüm Avrupa devletleri, sağlık hakkına dair yükümlülüklerini yerine getirmeyi taahhüt etmiş ve bu amaçla uluslararası ve bölgesel insan hakları sözleşmeleri imzalamıştır. Yetkililer sağlık hakkına dair yükümlülüklerini yerine getirirken, mevcut pandemiye karşı koymak için mevcut tüm kaynakları kullanmalıdır.

Herkes COVID-19 salgınına yakalanma riski taşıdığı için, devletler herkesin sağlık hakkını korumakla yükümlüdür. Bununla birlikte, bazı gruplar yüksek enfeksiyon riski altındadır. Sağlık çalışanları, gözaltı, tutuklama veya başka yolla alıkonularak kapalı tesislerde tutulan kişiler, evsizler, ileri yaştaki insanlar, belirli sağlık sorunları olanlar ve engelliler COVID-19 ile bağlantılı olarak daha ciddi sağlık riskleriyle karşı karşıya kalabilir. Hükümetler, bu gruplara mensup kişilerin sağlık haklarının korunmasını sağlamak için önlemler almalıdır.

Kamu sağlığına tehdit yaratan acil durumlarda, devletler, halk sağlığını korumak için belirli insan haklarına istisnai kısıtlamalar getirebilir. Çoğu Avrupa ülkesinde hükümetler acil durum yasaları çıkartarak karantina ve seyahat yasağı uygulamak, okulları ve işyerlerini kapatmak gibi dolaşım, örgütlenme, ifade ve toplanma özgürlüğü hakkı ve özel yaşam, aile yaşamı ve çalışma hakkını kısıtlayan tedbirler aldılar. Küresel bir halk sağlığı tehdidi sırasında bazı acil durum önlemleri mazur görülebilecek olsa da hükümetler bu tür önlemlerin geçici olmasını, incelemeye ve periyodik değerlendirmeye tabi olmasını garanti etmeli ve meşru halk sağlığı amaçları doğrultusunda daima gerekli ve orantılı olmasını sağlamalıdır.

Sosyo-ekonomik etkenler sağlık durumu ile yakından ilişkili olması nedeniyle, Avrupa'daki yapısal sosyo-ekonomik eşitsizlikler bazı toplulukları pandeminin olumsuz sonuçlarına karşı daha savunmasız hale getirmektedir. Bu insanlar arasında kayıt dışı yerleşimlerde yaşayan ve su ve hijyen koşullarına sınırlı erişimi olan gruplar; yetersiz koşullara sahip mülteci kamplarında veya gözaltı merkezlerinde tutulan mülteciler, göçmenler ve sığınmacılar; cezaevlerinde ve diğer gözaltı merkezlerinde tutulanlar ve evsizler gibi sık sık el yıkama, fiziksel mesafe ve yalnız kalma gibi önleyici tedbirleri uygulamak için gerekli hijyen ürünlerine veya kaynaklara sınırlı erişimi olan veya hiç erişimi olmayan gruplar bulunmaktadır. Devletler tarafından uygulanan bazı önleyici tedbirler, bunlara uyması mümkün olmayan belirli grupların veya kişilerin dolaylı olarak ayrımcılığa uğramasına neden olabilir. Ayrıca, dolaşım özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar ve diğer tedbirler, çocuklara özgü riskler oluşturduğu gibi, ev içi şiddet mağduru olan ve istismarcı eşleri veya akrabaları ile eve kapanmaya mecbur bırakılabilecek kadınlar ve kız çocuklar üzerinde toplumsal cinsiyet temelli etkiler yaratmaktadır.

Kısıtlamaların polis tarafından uygulanmasının, zaten rutin olarak ayrımcı kimlik kontrollerine ve yasadışı güç kullanımına maruz kalan Avrupa'daki ırksal ve etnik azınlıklar üzerinde orantısız bir etkisi olması muhtemeldir.

Uluslararası Af Örgütü, COVID-19 pandemisi yayılırken hükümetlerin alması gereken halk sağlığı önlemlerinin türü konusunda bir pozisyon almamaktadır. Bununla birlikte, hükümetler bu tür önlemlerin insan hakları yükümlülükleriyle tutarlı olmasını sağlamalıdır. Aşağıdaki "Yapılması gerekenler" ve "Yapılmaması gerekenler" listesi, devletlerin pandemiyle mücadele kapsamında alacakları tedbirler için yol gösterici olabilir.

SAĞLIK HAKKINI HERKES İÇİN SAĞLAYIN

Tüm Avrupa devletleri sağlık hakkını sağlamayı taahhüt etmiş ve bu amaçla uluslararası ve bölgesel insan hakları sözleşmelerine imza atmıştır. Bununla birlikte, birçok Avrupa hükümetinin son yıllarda aldığı kemer sıkma önlemleri sağlık hakkını riske sokan kamu sağlık hizmetlerine ayrılan bütçe kesintileriyle sonuçlandı. Bu kesintiler genellikle düşük gelirli insanlar, ruh sağlığı hizmetlerinden yararlananlar, cinsiyet temelli şiddetten kurtulanlar, engelliler ve kronik sağlık sorunları yaşayanlar üzerinde orantısız bir etkiye sahiptir.

Hükümetler, pandemilerin önlenmesi, tedavisi ve denetim altına alınması için etkili adımlar atmakla yükümlüdür. Mevcut COVID-19 pandemisi bağlamında, hükümetler pandemiye karşı koymak ve tüm insanların sağlık hakkını sağlamak için mevcut kaynaklarını azami ölçüde seferber ederek tüm adımları atmalıdır. Bu adımlar, özellikle sağlık hizmetlerini temin etmek için kaynakların sınırlı olduğu durumlarda, özel hastanelerin veya diğer sağlık merkezlerinin kamu kullanımına açılması gibi uygulamaları içerebilir.

Tanı, destekleyici bakım ve gelecekte COVID-19 için geliştirilen tüm aşı ve tedaviler dahil olmak üzere tıp etiğine saygılı, bilimsel ve tıbbi açıdan uygun, nitelikli sağlık ürünleri, merkezleri ve hizmetleri ayrım gözetmeksizin herkes tarafından erişilebilir ve yeterli miktarda mevcut olmalıdır.

Hükümetler, pandemi ile mücadelede şeffaf olmalı, nesnel göstergeler yoluyla bu adımların ne kadar etkili olduğunu ölçmeli ve pandemi ile ilgili her türlü gelişmeyi anlaşılır ve erişilebilir bir şekilde düzenli olarak kamuoyuna açıklamalıdır.

TÜM ACİL DURUM TEDBİRLERİNİN GEREKLİ VE ORANTILI OLDUĞUNA EMİN OLUN

COVID-19 gibi halk sağlığı krizleri, devletlerin karantinalar, seyahat yasakları, gruplar halinde toplanmaya izin vermemek, çalışma kısıtlamaları ve hastanedeki hasta aile üyelerini veya evlerindeki yaşlıları ziyaret etmeyi yasaklamak da dahil olmak üzere halkı güvende tutmak için istisnai önlemler almasını gerektirebilir. Avrupa'daki birçok devlet, dolaşım ve toplanma özgürlüğü, çalışma hakkı ve özel yaşam ve aile yaşamı hakkı da dahil olmak üzere insan haklarını kısıtlayan birtakım tedbirleri uygulamaya koydu. Bu kısıtlamalardan mülteciler ve göçmenler de dahil olmak üzere ötekileştirilen grupların hakları da etkilendi.

Uluslararası hukuk, sağlık hakkını güvence altına almak ve COVID-19'un yayılmasıyla ortaya çıkan önemli tehdidi ortadan kaldırmak için olağanüstü yetkilerin kullanılmasına izin vermektedir. Bununla birlikte, hükümetlerin salgınla mücadelede insan haklarını sınırlayan tüm uygulamaları, güvenilir bilimsel kanıtlara dayanan meşru halk sağlığı amaçları doğrultusunda olmalıdır. Olağanüstü önlemler kamuoyuna ilan edilmiş, hukuka uygun, gerekli ve orantılı olmalıdır. Bu önlemlerin uygulanması veya etkileri, keyfiyete dayalı veya ayrımcı olamaz. Bu tür tedbirler mümkün olan en az müdahaleci ve kısıtlayıcı olmalı, sınırlı süreyle geçerli olmak üzere (örneğin yürürlükten kaldırılma hükümleri ile birlikte düzenlenerek) uygulanmalı; parlamento gözetimine ve bağımsız gözetime tabi olmalı; ve tedbirlerin hala gerekli olduğundan ve istisnai yetkilerin yavaş yavaş olağan hukuk haline getirilmediğinden emin olmak için düzenli olarak gözden geçirilmelidir.

Halk sağlığı acil durumu ve eşlik eden acil durum tedbirleri, hükümetler tarafından asla ırksal ve etnik azınlıklar; mülteciler ve göçmenler; siyasi muhalifler, gazeteciler ve insan hakları savunucuları gibi belirli grupları hedeflemeyi de kapsayan baskıcı uygulamalar için bir bahane olarak kullanılmamalıdır. COVID-19 pandemisine insan hakları temelli bir yaklaşım, nihayetinde hukukun üstünlüğüne ve insan hakları ile temel özgürlüklerin korunmasına dayanan güvenli ve sağlıklı toplumlara dönüşün zeminini oluşturur.

AYRIMCILIK YAPMAYIN

Eşitlik ve ayrımcılık yasağı ilkesi, hükümetlerin COVID-19 pandemisiyle mücadele kapsamında aldığı tüm tedbirlerin merkezinde olmalıdır. Pandemiyle mücadele sürecinde devlet görevlileri tarafından yapılacak hiçbir ayrımcı yoruma veya eyleme yer yoktur. Bazı Avrupa ülkelerinde yetkililer, COVID-19'u yaymakla suçlanan Çinli veya Doğu Asyalı olduğu varsayılan kişilere karşı nefret suçları işlendiğini bildirdi. Avrupalı kamu görevlileri, yabancı düşmanlığına dayalı söylemlerden uzak durmalı; ırkçı yorumlara veya açıklamalara etkili bir şekilde karşı durmalı ve bunları kesin bir dille kınamalıdır. Polis ve adli makamlar, bir suçla bağlantılı her türlü ayrımcı güdü iddiasını anında, kapsamlı ve etkili bir şekilde araştırmalıdır.

Tüm Avrupa hükümetleri, ırk, etnik köken, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, engellilik, yaş ve sosyoekonomik durum da dahil olmak üzere herhangi bir ayrım gözetmeksizin, mümkün olan en yüksek sağlık standartlarına erişim hakkını koruyan uluslararası ve bölgesel belgeleri onaylamıştır. Avrupa'daki yapısal sosyoekonomik eşitsizlikler, bazı toplulukların sağlık durumunun nüfusun geri kalanına oranla daha kötü olmasına neden olmaktadır. Örneğin, Avrupa Komisyonu'na göre, Avrupa'daki Romanların beklenen yaşam süresinin, sağlık durumları nedeniyle nüfusun geri kalanından 5 ila 20 yıl daha düşük

olduğu tahmin edilmektedir. Sheffield Üniversitesi ve *NGO Crisis* tarafından yürütülen araştırma, İngiltere'de evsiz insanların ortalamadan 30 yıl önce öldüğünü ortaya çıkardı. Ayrımcılık yapmadan sağlık hakkını sağlamak için, COVID-19 salgınıyla mücadele etmeye yönelik hükümetler tarafından benimsenen tüm tedbirler, virüse karşı daha savunmasız olan belirli grupların karşılaştığı daha yüksek riskleri dikkate almalı ve bu risklere yönelik çözümler sunmalıdır. Test, tedavi ve diğer gerekli sağlık ürünleri veya hizmetleri, ayrım gözetmeksizin herkes tarafından erişilebilir olmalıdır.

Ayrıca, uluslararası ve bölgesel insan hakları standartlarından sapan acil durum tedbirleri de dahil olmak üzere her türlü tedbir ayrımcılık yasağı ilkesine uygun olmalıdır. Hükümetler, dolaşım özgürlüğünü kısıtlama veya kendi kendini tecrit etme uygulaması, karantinalar veya sokağa çıkma yasakları gibi tedbirlerin hiçbir koşulda doğrudan veya dolaylı olarak ayrımcılık yaratmamasını sağlamalıdır. Özellikle, bu tedbirlerin, kayıt dışı yerleşimlerde yaşayanlar veya evsizler gibi belirli gruplar üzerinde orantısız bir etkiye sahip olmaması sağlanmalıdır. Hükümetler, bu grupların kendilerini COVID-19'a yakalanmaya karşı etkili bir şekilde koruyabilmelerini sağlamalıdır.

Ayrıca, ayrımcı kimlik kontrolleri de dahil olmak üzere, Avrupa çapında kolluk kuvvetlerinin yaygın bir şekilde uyguladığı belgelenen ayrımcı uygulamalar göz önüne bulundurulduğunda, kolluk kuvvetleri, hükümetler tarafından COVID-19 salgını ile mücadele kapsamında alınan tedbirleri ayrımcılık yasağı ilkesine uyarak uygulamalıdır.

KİMSEYİ ARKADA BIRAKMAYIN

Yetkililer, pandeminin sürdüğü dönemde kendini etkin bir şekilde koruma imkanı olmadığı için enfeksiyon riski daha fazla olan veya yeterli sağlık hizmetlerine erişimde engellerle karşılaşan ötekileştirilen grupların haklarını korumak için belirli tedbirler tasarlamalı ve uygulamalıdır. Evsizler, göçmenler ve mülteciler, ileri yaştaki kişiler, engelliler ve cezaevleri ile diğer gözaltı merkezlerinin yanı sıra bakım evleri ve ruhsal sağlık merkezleri de dahil olmak üzere çeşitli yerlerde özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler gibi risk altındaki belirli gruplar buna dahildir. Pandemiyle mücadele kapsamında alınan tüm tedbirler kapsayıcı ve ötekileştirilen grupların haklarına saygılı olmalı, belirli riskleri ve zorlukları ağırlaştırmak yerine hafifletmek amacıyla tasarlanmalıdır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün tavsiye ettiği yalnız kalmak, evde karantinaya girmek veya sık sık el yıkamak gibi önleyici tedbirleri uygulamak evsizler veya çoğunlukla yeterli imkanlar ve hazırlıktan yoksun devlet kurumlarında veya gözaltı merkezlerinde yaşayan kişiler için imkansız olabilir. Virüse yakalanmaları halinde bu grupların yeterli tedavi ve bakıma erişimi de sınırlı olacaktır.

Savaşlardan, zulümden ve yoksulluktan kaçan ve güvenlik arayışıyla Avrupa'ya gelen insanlar kapalı sınırlarla ve sığınma haklarının engellenmesiyle karşılaşabiliyor. Sığınma hakkı ve devletlerin insanları ağır insan hakları ihlallerine uğrayabilecekleri ülkelere geri göndermeme yükümlülüğü (*non-refoulement* ilkesi) pandemi durumunda dahi korunmalıdır. Ayrıca, geri göndermeme ilkesi; uluslararası teamül hukukunun bir kuralı olan işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ve alçaltıcı muamele veya cezalandırma yasağının temel bir unsurudur. Bu kural mutlak bir kural olup, süregelen pandemi durumu da dahil olmak üzere hiçbir durumda sınırlandırılamaz. Yetkililer pandemi durumunda sığınma hakkını askıya almak veya engellemek yerine karantina, yalnız kalma ve test yapma gibi alternatif tedbirlerle halk sağlığını ilgilendiren sorunlara sığınmacıları da kapsayacak şekilde çözüm aramalıdır.

Halihazırda Avrupa'daki mültecilerin birçoğu hijyenik koşullardan yoksun, aşırı kalabalık kamplarda yaşıyor. Bu kamplarda kendilerini hastalığa karşı etkin bir şekilde koruyabilmek için yeterli imkanları veya hastalık durumunda tedavi ve bakıma yeterli erişimleri bulunmuyor. Gebe kadınlar, ileri yaştaki kişiler, engelliler ve kronik sağlık sorunları olanlar özellikle risk altında. Yetkililer acilen bu kamplardaki sıkışıklığı azaltmalı ve en fazla risk altında olan kişilerden başlayarak kamplarda yaşayan insanları yeterli barınma imkanlarına sahip yerlere taşımalıdır. Kamplardaki sıkışıklığı azaltmaya yönelik tüm çabalar insan hakları standartlarına uygun bir biçimde ortaya konmalı ve zorla tahliye kapsamına girmemelidir.

Avrupa'nın dört bir yanında çoğunlukla aşırı kalabalık ve yetersiz olan göçmen gözaltı merkezlerinde tutulan insanlar bilhassa enfeksiyon riski altında. Bir pandemi veya küresel sağlık krizi durumunda, göçmenlik gerekçesiyle yapılan gözaltı uygulamaları genel anlamda haklı gösterilemez ve gözaltında tutulan kişiler olabilecek en büyük ölçüde serbest bırakılmalıdır. Göçmenlerin tıbbi bakıma erişimini de kapsayan sağlık hakkını korumanın veya sınır dışı uygulamalarının hukuka uygun bir şekilde yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda, insanlar serbest bırakılmalı ve devletler bu kişilerin yeterli konaklama ve sağlık hizmetleri de dahil olmak üzere temel hizmetlere, bakıma ve güvenliğe erişimini güvence altına almalıdır. Devletler,

gözaltında tutulmaya devam edilen kişiler için herkesin bireysel ihtiyaçlarını karşılayan sağlık standartları sunmalı ve enfeksiyona karşı mümkün olan en yüksek korumayı sağlamalıdır.

Zorla geri göndermelerin devam ettiği durumlarda devletler, geri gönderilen kişinin geri gönderme aşamasında ve gönderildikten sonra karşılaşabileceği risklerin bireysel değerlendirmesi kapsamında, COVID-19 ile bağlantılı risklerin yeterli derecede değerlendirilmesini sağlayacak tedbirleri almalıdır. Bu tedbirler, asgari anlamda, kişinin geri gönderileceği ülkede bakım hizmetlerinin niteliği, mevcut olup olmadığı ve erişilebilir olup olmadığına ilişkin değerlendirme ile kişiyi COVID-19 pandemisi nedeniyle daha büyük risklere maruz bırakabilecek diğer savunmasızlık unsurlarına ilişkin değerlendirmeyi kapsamalıdır. Kişileri COVID-19 hastalığına karşı daha savunmasız hale getiren unsurlardan biri olan halihazırdaki sağlık sorunlarının yolculuktan veya geri gönderildikleri ülkedeki sağlık hizmetlerinin niteliği nedeniyle olumsuz etkilenebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Tüm durumlarda, kişilerin yolculuk sırasında veya geri gönderildikleri ülkede virüse yakalanmasını önlemek için riskleri hafifletmeye yönelik yeterli tedbirler alınmalıdır.

Özellikle belgesiz göçmen işçiler, çalışma koşulları nedeniyle ve iş yerinde koruma tedbirleri ile önleyici tedbirlerin bulunmamasıyla bağlantılı olarak fazladan risklerle karşı karşıya kalabiliyor. Ev içi hizmet işlerinde çalışan işçiler sağlıkları ve gelirleri arasında zorlu seçimler yapmak zorunda bırakılabiliyor ve birçoğu virüse karşı yeterli koruma olmadan da çalışmaya devam etmek dışında bir seçeneği olmadığını düşünüyor. Belgesiz göçmenler, sağlık hizmetlerine ve temel hizmetlere erişim veya ihlaller ile suçları bildirmek gibi girişimlerden, buna benzer girişimler gözaltı veya sınır dışı riski taşıyorsa ya da kişisel bilgileri göçmenlik yetkilileriyle paylaşılıyorsa vazgeçmek zorunda kalabiliyor. Yetkililer, belgesiz göçmenlerin haklarını güvence altına almak için haklarına yönelik tehditlere karşı güvenlik mekanizmaları kurmalı ve insanların haklar ve hizmetlere erişimini göç yasalarını uygulama süreçlerinden ayrı tutmalıdır.

Çoğunlukla aşırı kalabalık olan cezaevlerindeki mahpus ve tutukluların yanı sıra cezaevi personeli, fiziksel mesafe ve yalnız kalma gibi önleyici tedbirlerin uygulanmasının özellikle zor olduğu bir ortamda daha büyük bir enfeksiyon riski ile karşı karşıya kalıyor. Cezaevi koşulları hijyen standartlarını sürdürmeyi de zorlaştırıyor ve bu durum hastalığa yakalanma ve yayma riskini artırıyor. Cezaevlerindeki kişiler genellikle sağlık sorunlarına karşı daha savunmasız oluyor; birçoğu engelli veya halihazırda sağlık sorunu yaşıyor.

Yetkililer, gözaltında tutulan kişilere, toplumun geneline sunulan standartlarda sağlık hizmetleri sağlamakla yükümlüdür. Bu nokta, gözaltına tutulan kişilerin başka bir alternatifinin olmadığı ve sağlık hizmetlerine erişim imkanı açısından tamamen yetkililere bağlı olduğu düşünüldüğünde özellikle önem taşımaktadır. Yetkililer, koronavirüsün yayılmasını mümkün olan en düşük seviyeye indirmek ve sağlık risklerini hafifletmek için mahpusların hijyenik koşulları gereken ölçüde sürdürebilmelerini sağlamalı, bunun için mahpusların suya, temizlik imkanına ve sabun ve dezenfektan da dahil olmak üzere kişisel hijyen ürünlerine erişimlerini temin etmelidir.

Ayrıca, yetkililer, cezaevi nüfusunu geçici olarak azaltmak için tutuklu yargılananları serbest bırakmak ve ileri yaştakiler veya bağışıklık sistemi zayıf olduğu için ya da diğer nedenlerle ciddi sağlık sorunları yaşayanlar da dahil özellikle risk altında olan mahpusların erken veya şartlı tahliyesini de kapsayan tedbirleri değerlendirmelidir. Düşünce mahkumları da dahil olmak üzere siyasi güdümlü suçlamalarla tutuklu yargılanan veya hapis cezasına mahkum edilerek cezaevinde tutulan kişiler derhal ve koşulsuz olarak serbest bırakılmalıdır.

COVID-19 ileri yaştakiler için ciddi bir tehdit oluşturuyor; ancak bu hastalık, ileri yaştaki kişilerin kendilerini yeterince koruma ve yalnız kalma imkanına sahip olamayabileceği bakım evlerinde veya benzeri kurumlarda kalanlar açısından hayati risk taşıyor. Hijyen kurallarına uymayı zorlaştırabilecek sınırlı kaynaklar da dahil olmak üzere bakım sistemlerini etkileyen yapısal ve uzun vadeli kusurlar, virüsün yayılmasını hızlandırabilir. Bakım kurumlarında ve cezaevlerindeki kişiler aile ziyaretlerinin yasaklanması gibi tecrit tedbirlerinin uygulanması nedeniyle psikolojik açıdan olumsuz etkilenme konusunda da daha büyük risk altında. Yetkililer, virüsün bakım evlerinde yayılmasını önlemek için acilen planlar yapmalı ve uygulamalı, riskleri hafifletmeli ve bu yerlerde kalan kişileri, mahpusları ve personeli korumalıdır.

Engelliler, süregelen pandemi nedeniyle özellikle risk altında ve yetkililerin pandemiyle mücadele kapsamında uyguladığı tedbirlerden orantısız etkilenebilirler. Başkalarının desteğine bağlı olan kişiler için yalnız kalma ve fiziksel mesafe gibi sınırlama tedbirlerine uymak imkansız olabilir. Yetkililer, kriz dönemi boyunca engellilerin daha büyük risklerle karşı karşıya kalmalarını engellemek için mali ve sosyal destek de dahil olmak üzere temel destek ve hizmetleri almaya devam etmelerini sağlamalıdır.

KAYIT DIŞI YERLEŞİMLERDE YAŞAYANLAR DA DAHİL OLMAK ÜZERE HERKESİN BARINMA, SU VE HİJYEN HAKKINI GÜVENCE ALTINA ALIN

COVID-19 krizi, barınma, su ve hijyen hakkının önemini keskin bir şekilde ortaya çıkarmıştır. Bu haklar COVID-19'dan korunmak, salgının yayılmasını durdurmak ve hatta hastalığın tedavisi açısından oldukça önemlidir. Kayıt dışı yerleşimlerde yaşayan insanlar ve evsizler için; izolasyon, sosyal mesafe ve diğer önleyici tedbirleri uygulamak çok zor ve hatta neredeyse imkansızdır.

Dışarıda uyuyanlar da dahil olmak üzere evsizler, salgın sırasında etkili bir şekilde kendilerini izole edemedikleri ve kendilerini korumak için gerekli temiz su ve hijyen ürünlerine erişemedikleri için ciddi risk altındadır. Bu kişiler, hastalığa yakalanmaları halinde, tavsiye edilen tedbirlere uyamaz ve tıbbi tedavi ve bakım da dahil olmak üzere sağlık hizmetlerine erişimde engellerle karşılaşabilirler. Hükümetler, salgın sırasında evsiz olan insanları korumak için, gereken yerlerde izolasyonlarına imkân tanıyacak yeterli barınma olanaklarına zaman kaybetmeksizin erişimlerini sağlayacak özel önlemler almalıdır. Hükümetler, özel sektörle işbirliği de dahil olacak şekilde, bu önlemleri almak için mevcut kaynaklarını en yüksek düzeyde kullanmalıdır. Bu amaçlar için boş binalar ya da oteller gibi imkanları araştırabilirler. Buna ek olarak, yetkililer, kiracıların tahliyelerini durdurup yasaklamak ve salgın sırasında kira ve ipotek ödemelerini erteleme seçeneklerine izin vermek gibi önlemlerle evsizliği önlemeli ve herkesi evsizlikten eşit şekilde korumalıdır.

Avrupa'daki Roman kayıt dışı yerleşimlerinde suya ve hijyene erişimin olmaması uzun süredir devam eden bir sorundur ve mevcut salgın bağlamında, buralarda yaşayan nüfus için hastalık riski daha yüksektir. BM Avrupa Ekonomik Komitesi'ne göre, Avrupa nüfusunun yaklaşık % 12'si, bu da yaklaşık 110 milyon kişi demektir, yeterli miktarda temiz suya erişimden yoksundur. Kayıt dışı yerleşimlerde yaşayan Roman topluluklar ile Bulgaristan, Hırvatistan, Fransa, Macaristan, İtalya, Romanya, Slovakya ve diğer ülkelerdeki kamplarda yaşayan insanlar Roman nüfusun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar genellikle kuyulardan su çekmek veya benzin istasyonları gibi yakındaki alternatif su kaynaklarına yürümek zorundadırlar, bu da onları özellikle virüsün yayılmasına karşı açık ve savunmasız hale getirmektedir. Avrupa'daki birçok ülkede kayıt dışı yerleşimlerde yaşayan kişilerin kamusal su kaynaklarına erişimi, yasal statülerinin belirsizliği nedeniyle engelleniyor. Temiz suya erişim ve yeterli hijyen koşulları olmadan, kayıt dışı yerleşimlerde yaşayan insanların, sık sık el yıkama gibi COVID-19'un yayılmasını en aza indirmeyi amaçlayan önlemlere uyması zor olacaktır.

Kuyulara ve evlerinin dışındaki diğer su kaynaklarına bağımlı olanlar, taşıdıkları suyu sobalarda ısıtmak zorundalar. Haneler, virüsün yayılmasını engellemek için yetkililer tarafından uygulanan tedbirlerden dolayı gelirlerini kaybetmeye devam ettikçe, ısınma maliyetlerini karşılamayacaklar. Yerleşim yerlerinde yaşayan birçok ailenin yaşamını sürdürmesi kayıt dışı emeğe bağlıdır. Genellikle iş gücü piyasasındaki ayrımcılıktan kaynaklı olarak da buradan elde ettikleri gelirlere şu anda erişememektedirler.

Slovakya'da bir yerleşimde yaşayan bir kişi, yaşadıkları zorlukları Uluslararası Af Örgütü'ne şu sözlerle ifade etmiştir: "Ay sonuna kadar bir çoğumuzun parası bitecek. Daha sonra birbirimizden gıda ve hijyen ürünleri ödünç almamız gerekecek. Barakalarda yaşayanların ısınmak için kullandıkları odunlar da bitiyor ve bu olmadan sıcak su da olmayacak ve sağlığı tehdit eden riskler artacak."

Hükümetler, kayıt dışı yerleşimlerde ve kamplarda yaşayan insanlara, virüsün yayılmasını yavaşlatmak için çok önemli olan yeterli, uygun fiyatlı ve güvenli suya ve hijyene anında erişimi sağlayacak tedbirleri uygulamalıdır. Hanelerin su ücretlerini ödeyemediği durumlarda ise hükümetler, hijyen ve diğer ev içi gereksinimlerini sağlayabilmeleri için hanelere suyu ücretsiz olarak sağlamalıdır. Ayrıca, hükümetler, halk sağlığı tedbirlerinin uygulanabilmesi için sosyal ve maddi yardımlarla da insanları desteklemelidir.

İŞÇİLERİN HAKLARI İLE SOSYAL GÜVENLİK VE KORUMAYA ERİŞİMLERİNİ GÜVENCE ALTINA ALIN

Pandeminin etkilerinin şiddetlendiği ve iş yerlerinin kapatılmasına, tedarik zincirinin bozulmasına, fabrikaların kapatılmasına ve olası iş kayıplarına yol açtığı bir dönemde, insanların temel ihtiyaçlarını günlük olarak karşılama imkanının merkezinde yer alan bir dizi insan hakları yükümlülüğünü yerine getirmek için kapsamlı bir eylem planı acilen uygulanmalıdır. Yeterli yaşam standardı hakkı, yeterli gıda ve barınma hakkı, adil ve uygun iş koşullarında çalışma hakkı ve sosyal güvenlik hakkı bu haklar kapsamındadır.

Seyahat yasakları, karantinalar ve toplanma özgürlüğüne getirilen sınırlandırmalar gibi halk sağlığını koruma amacıyla uygulanan birçok tedbir, insanların çalışma hakları ile iş yerindeki haklarını olumsuz etkiliyor. Örneğin, Avrupa merkezli bazı havayolu şirketleri, faaliyetlerinin askıya alınması veya azaltılması nedeniyle çalışanlarından ücretsiz izin kullanmalarını istedi. Bazı işçilere evlerinde yalnız kalmaları için hastalık izni verilmediği, onun yerine işçilerden yıllık izin kullanmalarının istendiği bildiriliyor.

Güvencesiz koşullarda çalışan insanlar çoğunlukla pandemiyle mücadele kapsamında alınan tedbirlerden orantısız etkileniyor. Buna göçmen işçiler, 'esnek çalışma' adı verilen emek biçimine dayalı güvencesiz sektörde çalışanlar, seks işçileri, düşük gelirli kişiler, belgesiz göçmenler, kayıt dışı sektörde çalışanlar ve serbest çalışanlar dahildir. Bu sektörlerde çalışan işçiler genellikle sosyal güvenlik sisteminden yeteri kadar veya hiç faydalanamadıklarından, karantinaya alındıklarında veya hastalık ödeneği alamadıklarında ücret kaybı yaşıyorlar. Bu işçiler için gelirlerinin büyük ölçüde azalması veya kaybedilmesi, temel sağlık ve hijyen ihtiyaçlarını karşılama ve kira, fatura ve gıda masraflarını ödeme imkanlarının yok olması anlamına geliyor. Ayrıca, dezenfektan gibi önleyici bakım ürünlerini alamamaları veya iş kaybı nedeniyle kira ya da ev kredisi ödemelerini zamanında yapamamaları halinde kendilerini COVID-19'a karşı koruyabilmeleri de büyük oranda zorlaşıyor. Hastalandıklarında test ve tedaviye erişimde fazladan güçlüklerle karşılaşabiliyorlar.

Devletler, yeterli yaşam standardı hakkını korumak için herkesin COVID-19 pandemisi nedeniyle çalışamadığı süreçte, hastalık ödeneği, sağlık bakımı ve ebeveyn izni de dahil olmak üzere, miktar ve süre açısından yeterli sosyal güvenlik ve sosyal koruma mekanizmalarına erişimini güvence altına almalıdır. Buna, örneğin, hastalandıkları, karantinaya alındıkları veya okulların kapatılması nedeniyle çocuklarına bakmak zorunda kaldıkları durumlar da dahildir.

Bu tedbirler sosyal güvenlik hakkının kullanımını mümkün kılmanın yanı sıra, insanların, devletlerin uyguladığı sağlık tedbirlerine etkin bir şekilde uymasına yardımcı olmak açısından da önemlidir. Örneğin insanların sosyal güvenlik sisteminin faydalarına yeterli ölçüde erişebilmesi halinde, karantina tedbirlerine herhangi bir olumsuz sonuç yaşamadan saygı göstermesi daha mümkün olacaktır.

SAĞLIK ÇALIŞANLARINI VE "KİLİT" YA DA "ESAS" OLARAK DEĞERLENDİRİLEN ENDÜSTRİ ÇALIŞANLARINI KORUYUN

Sağlık çalışanları kendilerini ve ailelerini büyük bir riske atmak pahasına hizmet vermeye devam ettikleri için bu pandeminin ön saflarında yer alıyor. İşte COVID-19'a yakalanma olasılığı, yoğun çalışma saatleri, stres ve yorgunluk, temel hizmetlerin sağlanması için çalışanlarının karşı karşıya olduğu tehditlerden bazıları. Virüse yakalanma veya virüs bulaştırma kaygısıyla doktorların ve hemşirelerin sayısının azaltılması ise sağlık sisteminin pandemiyle etkin mücadele kapasitesi üzerinde olumsuz etkiler yaratacaktır.

Devletler, mesleki kaza ve hastalık riskini en aza indirmekle yükümlüdür. Pandemiyle mücadele kapsamında çaba sarf eden hemşirelere, doktorlara ve diğer personele çalışmalarını kolaylaştırmak için yeterli ve nitelikli kişiye özel koruyucu ekipman, bilgi, enfeksiyondan kaçınma eğitimi ve psikolojik destek verilmelidir. Tüm bunlar, gardiyanlar ve diğer cezaevi çalışanları ve sağlık tedbirlerini uygulamak ve herkesin uygulamasını sağlamakla yükümlü diğer kolluk görevlileri gibi hastalığa maruz kalma riski altında bulunan çalışanlar ile bu süreç boyunca "temel hizmet" olarak değerlendirilen hizmetlere erişimi sağlamakla yükümlü diğer özel sektör çalışanları için de göz önünde bulundurulmalıdır. Devletler ayrıca sağlık çalışanlarının koronavirüse

maruz kalmaları nedeniyle hayatını kaybeden veya hastalanan aile üyeleri için destek mekanizmalarının oluşturulmasını da sağlamalıdır.

Avrupa'daki hastanelerde hemşirelerin ve doktorların koronavirüs nedeniyle hastalandığına ilişkin haberler artarken, sağlık çalışanları için maske, eldiven ve test gibi kişiye özel koruyucu ekipman azlığına yönelik kaygılar da büyüyor. Basında yer alan haberlere göre, İtalya'da şimdiye kadar 50 civarında doktorun COVID-19 nedeniyle öldüğü, 5 binin üzerinde sağlık çalışanının ise hastalığa yakalandığı bildirildi. Fransa'da hastalığa yakalanan ve hastalık nedeniyle hayatını kaybeden sağlık çalışanları olduğu kaydedildi. İspanya'da dört doktor ve bir hemşirenin öldüğü, onlarca sağlık çalışanının ise test sonucu pozitif çıktıktan veya virüsün semptomlarını taşıdığı görüldükten sonra evine kapandığı bildirildi. Birleşik Krallık'ta hükümet, Ulusal Sağlık Hizmetleri Birimi'nde gönüllü olarak çalışmak ve çalışmalara destek vermek üzere 250 bin kişiye çağrı yaptı, ancak sağlık çalışanları ve diğer sağlık personeli için yeterli sayıda kişiye özel koruyucu ekipman bulunmadığının açıklanması üzerine kaygılar arttı.

Hiçbir ulusal sağlık sistemi, bu kadar geniş kapsamlı ve şiddetli bir pandemiyi tam anlamıyla öngöremezdi. Ancak daha önce benzeri görülmemiş bu pandeminin yarattığı kaygıları azaltmak zor olsa da devletler, pandemiyle mücadelede ön saflardaki çalışanları gereksiz risklere karşı korumak için her türlü tedbiri almalı ve sağlık çalışanlarının hem kendi sağlıklarını hem de tedavi ettikleri kişilerin sağlığını koruyabilmesi için yeterli ekipmana sahip olmasını sağlamalıdır.

Devletler, temel hizmet çalışanlarının çalışma hakları ve iş yerindeki haklarının yeterli ölçüde korunmasını ve bu hakların gereğinin yerine getirilmesini güvence altına almalı, çalışma koşullarını olumsuz etkileyebilecek tedbirler almaktan kaçınmalıdır. "Kilit çalışanlar" olarak adlandırılan ve pandemi süreci boyunca çalışmaya devam etmesi gereken kişilerin sayısı, diğer çalışanları veya bu kişilerin birlikte yaşadıkları kişileri riske atmamak için temel hizmetlerin sağlanabileceği asgari düzeyde tutulmalıdır. Evine kapanması gereken veya hasta olan hiçbir çalışan ücretsiz izin almak zorunda kalmamalı ve ihtiyaç durumunda ücretli hastalık izni kullanabilmelidir.

COVID-19 İLE MÜCADELEDE TOPLUMSAL CİNSİYET MERKEZLİ BİR YAKLAŞIMI BENİMSEYİN

Herkesin toplumsal cinsiyet temelli şiddete uğramadan yaşama hakkı vardır ve bu hak bir pandeminin ortaya çıktığı dönemlerde de koruma altındadır. AB'de her beş kadından biri, mevcut veya eski partneri tarafından fiziksel veya cinsel şiddet biçimlerinden birine veya daha fazlasına maruz kalmaktadır. Birçok kadın ve kız çocuk için "evde kalmak," istismarcı bir yakının veya partnerin bulunduğu, güvensiz bir ortamda mahsur kalmak anlamına geliyor.

Devletler, kadınların ve kız çocukların COVID-19 krizi süresince koruma emirleri, acil yardım hatları ve sığınma evleri de dahil olmak üzere koruma ve destek hizmetlerine erişmeye devam edebilmelerini sağlamak için belirli önlemler almalı ve bu amaç doğrultusunda kaynak dağıtımı yapmalıdır. Devletler, COVID-19 testinin yapılabileceği güvenli ortamlar sağlamalı ve gerektiği durumlarda kadınların ve kız çocukların güvenli bir biçimde yalnız kalabileceği imkanlar sunmalıdır. Ayrıca devletler, psikolojik, tıbbi ve hukuki destek hizmeti sağlayanları desteklemeli ve kriz döneminde kadınlara destek olmaya devam edebilmelerini mümkün kılmalıdır. Bu kişiler, şiddete maruz kalan kadınların ve kız çocukların güvenliğini koruyan mobil uygulamaları kullanabilmeli ve "temel hizmet çalışanları" olarak değerlendirilmelidir.

Devletler, şiddetten veya istismardan kaçan kadınları ve kız çocukları sokağa çıkma yasağına uymayanlara verilen cezalardan veya seyahat sınırlandırmalarından muaf tutmalı, bu kişilerin güvenli bir yere ulaşmalarına yardımcı olmalıdır. Bunun yanı sıra devletler, pandemi süreci boyunca, belgesiz göçmen kadınların sınır dışı edilme korkusuyla şiddet olaylarını bildirmekten vazgeçmek zorunda kalmaması ve ayrımcılığa uğramaksızın hizmetlere erişebilmesi için farklı birimler arasındaki bilgilerin göç yetkilileriyle paylaşılmasını durdurmaya yönelik politikaları yürürlüğe koymalıdır.

Kürtajı sınırlandıran yasaların veya cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimde diğer türde fiili engellerin bulunduğu ülkelerde, bu hizmetlere ihtiyaç duyan gebe kadınlar, COVID-19 pandemisi nedeniyle sağlık ve yaşamlarına yönelik daha da büyük risklerle karşı karşıya. Devletler, seyahat sınırlandırması gibi uygun koruma tedbirlerinin yürürlükte olduğu kriz dönemi boyunca cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimi güvence altına almalıdır. Evde kullanıma uygun kürtaj hapları, kürtaj sonrası bakım ve düşük tedavisi de dahil olmak üzere güvenli kürtaja erişim ile gebelik testleri, doğum öncesi ve sonrası

tarama testleri, tavsiyeler ve bakıma erişim de buna dahildir. Uygun olduğunda ve hastaların erişebildiği durumlarda, sağlık görevlileri telefon aracılığıyla tedavi yönteminden de faydalanabilmelidir.

Pandemiler, öteden beri var olan toplumsal damgalama biçimlerini daha da şiddetli hale getirebilir. Hiç şüphesiz ki COVID-19 krizi sağlık hizmetleri ile diğer destek hizmetlerine erişimde kadınların bir kısmının devamlı maruz kaldığı ayrımcılığı artıracaktır. Örneğin, başta trans kadınlar olmak üzere seks işçisi kadınların geçim kaynakları azalıyor. Seks işçisi kadınlar, işleriyle ilgili zarar verici klişelerin kalıcı hale gelmesi nedeniyle diğer insan hakları ihlallerine uğramaya da devam ediyor.

Kadınlar, COVID-19'dan etkilenenlere verilen bakım hizmetlerinde başı çekiyor. Avrupa'daki hemşirelerin yüzde 84'ü, engelliler ve ileri yaştaki kişilere bakım veren uzmanların ise yüzde 83'ü kadınlardan oluşuyor. 70 yaşın üzerindeki kadınların COVID-19'a yakalanmaları halinde sağlıklarının ve hatta hayatlarının tehlike altına gireceği göz önünde bulundurulduğunda, devletler, yalnız veya huzurevlerinde yaşayan ileri yaştaki kadınların arkada bırakılmamasını temin etmelidir.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KORUYUN VE BİLGİYE ERİŞİMİ SAĞLAYIN

Uluslararası insan hakları hukukuna göre hükümetler, bilgi ve her türden düşünceyi talep etme, edinme ve yayma hakkını da kapsayan ifade özgürlüğünü korumakla yükümlüdür. Kamu sağlığı gerekçesiyle ifade özgürlüğü hakkına belirli sınırlandırmalar getirilebilir; ancak bu sınırlandırmalar açık bir biçimde hukuka dayanmalı, kamu sağlığı açısından gerekli ve orantılı olmalı, ayrımcı olmamalıdır.

Yetkililer, sağlık durumu hakkındaki bilgilere erişimi ve bilgilerin yayılmasını sınırlandırmamalıdır. Yetkililer, insanların medya ve internet aracılığıyla bilgiye kolayca erişebilmelerinin yanı sıra kendi kendilerini korumak ve hükümetin kamu sağlığı konusundaki önlemlerine uymak için gerekli olan resmi bilgi ve belgelere erişimini de güvence altına almalıdır. Devletler gazetecileri, sivil toplum örgütlerini, aktivistleri, yurttaş gazeteciliği yapanları, sağlık çalışanlarını veya bilgiyi yaymayı amaçlayan herkese yönelik sansür, korkutma, misilleme ve/veya cezalandırma gibi uygulamalara teşebbüs etmekten kaçınmalıdır. İnsanların bilgiye erişim imkanı ve ifade özgürlüğü hakkı üzerindeki gereksiz sınırlandırmalar, devletlerin insan hakları konusundaki yükümlülüklerini ihlal etmenin yanı sıra kamu sağlığı uygulamalarının etkinliğine de zarar verir.

Macaristan'da ülkenin ceza kanununa yönelik 30 Mart'ta oylanan bir dizi değişiklik ile toplumu 'alarma geçiren' ya da hükümetin insanları koruma çabalarını geciktiren gazeteciler, sivil toplum ve 'yanlış' haber yayan herkes için 5 yıla kadar hapis cezası getirildi. Türkiye'de İçişleri Bakanı 25 Mart'ta 400'ün üzerinde kişi hakkında sosyal medyadaki paylaşımları da dahil olmak üzere pandemi ile ilgili yorumları nedeniyle cezai soruşturma yürütüldüğünü duyurdu. Bilgilerin yayılması konusunda 'yanlış haber' ya da 'objektif olmayan bilgi' gibi şüpheli ve muğlak kavramlara dayanan genel yasaklar uluslararası insan hakları hukuku ve standartlarına aykırıdır. Devletler, kamu sağlığını korumak ve pandemiye karşı koymak için aldıkları tedbirlere ilişkin bilgiler de dahil olmak üzere doğru ve güvenilir bilgilerin yayılmasını sağlamaya yönelik çabalarını artırmalıdır. Bu çabalar, yanlış ve yanıltıcı bilgilerin yayılmasını önlemek açısından da büyük önem taşımaktadır.

'Yanlış haberleri' suç haline getiren yasalar, ifade özgürlüğü hakkını açıkça ihlal etmekte ve toplum üzerinde misillemeye uğrama korkusuyla otosansüre yol açan caydırıcı bir etki yaratma riski taşımaktadır. Macaristan'da yakın geçmişte onaylanan yasa, yetkililer tarafından sık sık yanlış haberler yaymakla suçlanan bağımsız gazeteciler ve sivil toplum çalışanları arasında derin bir kaygıya yol açtı.

Devletler, pandemiye verdikleri tepkilerin incelenmesini haksız bir biçimde sınırlandıracak adımlar atmamalıdır; ifade özgürlüğünü sınırlandırma yönündeki her adım, uluslararası insan hakları hukukunun öngördüğü sınırlar dahilinde olmalıdır.

Devletler, salgından etkilenen tüm bireylerin ve toplulukların virüs hakkında en güncel, açık, erişilebilir, zamanında ve anlamlı bilgilere; riski azaltmak için alınacak olası önlemler hakkında bilgilere; hizmetlere erişim ve olası aksaklıklar da dahil olmak üzere salgının gelecekteki olası sonuçları ve süregelen tedbirler hakkında önceden yapılan uyarılara erişimini sağlamalıdır. Bu bilgiler, salgından etkilenenlerin süreçlere tam olarak katılabilmeleri ve bilinçli bir şekilde karar alabilmeleri için, okuryazarlığı düşük olanlar veya hiç olmayanlar ya da görme, işitme, öğrenme veya diğer türde engeli olanlar da dahil olmak üzere, salgından etkilenenlerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan tüm dillerde ulaşılabilir olmalı; medya ve internet gibi farklı araçlarla kolayca anlaşılabilen ve ulaşılabilen formatlarda yaygınlaştırılmalıdır.

İnternete güvenilir ve sınırsız erişim sağlanmalı ve devletler mevcut durumda fatura ödeyemeyen düşük gelirli kişiler de dahil olmak üzere herkesin internet erişiminin sürekliliğini, son ödeme tarihlerini uzatmak, veri sınırlamalarını kaldırmak, uzak bölgelere de internet erişimi sağlayacak şekilde kapsamı genişletmek gibi önlemler ile diğer türde önlemleri alarak sağlamalıdır.

GİZLİLİK HAKKINA SAYGI GÖSTERİN

Hükümetler epidemiyolojik bilgi toplamaya yönelik önlemler uygulayabilir, fakat devletler hastaların kişisel bilgilerini ve onurlarını korumalıdır.

Tüm hükümetleri, COVID-19 salgınına, dijital gözetimi artırarak yanıt vermemeye çağırıyoruz. İstisnai durumlarda uygulamaya konan önlemler de açıkça meşru, gerekli ve orantılı olmalıdır ve ayrımcı olmamalıdır. COVID-19 salgını hiçbir türde gelişigüzel bir toplu gözetim için mazeret olarak kullanılamaz. Getirilen tüm gözetim önlemleri süre sınırına tabi olmalı ve sadece mevcut pandemiyle mücadele etmek için gerektiği kadar devam etmelidir.

Bu tür gözetime tabi tutulanlar bilgilendirilmeli ve yargı organlarına gözetime maruz kalan bireylerin etkili çözümlere erişebilmelerini sağlamak için kapsamlı soruşturma yetkileri verilmelidir.

BÖLGESEL VE ULUSLARARASI ÇAPTA DAYANIŞMA GÖSTERİN

Uluslararası ve bölgesel işbirliği ve yardımlaşma olmadan, insan haklarının gereği tam anlamıyla yerine getirilemez. Dünya devletlerinin büyük çoğunluğu, insan hakları yükümlülüklerinin sağlık hakkı konusunda da olmak üzere uluslararası işbirliği ve yardımlaşma yükümlülüğünü içerdiğini kabul etmiştir.

Devletler, mevcut COVID-19 krizini kolektif bir şekilde ele almalıdır; ortak bir soruna yönelik çabaları birleştirmenin tam zamanıdır. Yeterli kapasiteye sahip olan devletler; tıbbi malzeme ve ekipman paylaşımı, virüsün yayılma boyutu ve sonuçlarıyla ilgili bilgiler ile uygulanabilir protokoller ve tedavilerin paylaşılması da dahil olmak üzere, daha ağır etkilenen veya bu sağlık krizini çözmek konusunda herhangi bir kaynak yetersizliği olan devletlere acilen destek sunmalıdır.

Dahası, yeterli imkanı olan ülkeler pandemi nedeniyle ciddi ekonomik gerilemeye yaşayan diğer ülkelere destek olmalıdır. COVID-19 krizi dünya çapında milyonlarca insanın geçim kaynağını kaybetmesine neden olabilir. Bu krizin, özellikle insanların yeterli sosyal güvenlik imkanlarına erişemediği ülkelerde ağır bir etkisi olması beklenmektedir. Ekonomilerini korumak için önlemler alan Avrupa devletleri, uluslararası işbirliği ve yardımlaşma yükümlülükleri doğrultusunda, gelişmekte olan ekonomileri desteklemelidir. Ayrıca bu ülkelerde yoksulluk içinde yaşayanlar, ülke içinde yerinden edilmiş insanlar ve kötü koşullarda yaşayan ve yeniden yerleşimi bekleyen savunmasız mülteciler de dahil olmak üzere hiç kimsenin arkada bırakılmadığından emin olunmalıdır.

SONUÇ

COVID-19'dan etkilenen insanların sayısı Avrupa'da ve dünyada artmaya devam ettikçe, bu mevcut krizin herkesi etkilediği giderek daha açık hale gelmektedir. Ancak bu krizi herkes aynı şekilde deneyimlemiyor.

Bu benzeri görülmemiş sağlık acil durumunda Uluslararası Af Örgütü, tüm hükümetleri ve diğer aktörleri salgınla mücadele kapsamında alınan tedbirlerin merkezine insan haklarını koymaya çağırıyor. Uluslararası Af Örgütü, yetkililere; COVID-19 salgınına verdikleri karşılıkların uluslararası insan hakları hukuku ve standartlarına uygun olması, ötekileştirilen grupların ve insanların ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması, önlemlerle bağlantılı insan hakları risklerinin azaltılması ve bu risklerin ortadan kaldırılması konusunda çağrı yapıyor.

Bu kriz, farklı dışlama biçimleri, eşitsizlik ve insan hakları ihlallerinin birbiriyle nasıl bağlantılı olduğunu ortaya koyuyor. Fakat bu kriz aynı zamanda, bölgedeki hükümetlere, olmak istediğimiz toplum olabilmemiz için gereken köklü değişiklikleri yapma fırsatı da veriyor: Herkesin sağlık hakkının gereklerinin yerine getirilebilmesi için yeterli bütçenin sağlandığı güçlü sağlık sistemlerine sahip bir toplum. Herkesin yeterli yaşam standardından yararlanabilmesi için güçlü sosyal koruma mekanizmalarına sahip bir toplum. Ayrımcılık ve baskının her çeşidinin kaybolup gittiği bir toplum. Pandemi bittikten sonra yeniden inşa çabalarının tümü insan haklarına dayanmalıdır.

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ KÜRESEL BİR İNSAN HAKLARI HAREKETİDİR. BİRİSİNE ADALETSİZLİK YAPILDIĞINDA, BU HEPİMİZİ İLGİLENDİRİR.

BİZE ULAŞIN

info@amnesty.org.tr

+90 212 361 62 17-18

BİZE KATILIN

facebook.com/uluslararasiaforgututurkiye

@ aforgutu

AVRUPA DÖNÜM NOKTASINDA

COVİD-19 PANDEMİSİNE KARŞI ÖNLEM ALIRKEN YETKİLİLERİN YAPMASI VE YAPMAMASI GEREKENLER

11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (WHO), COVID-19 salgınını küresel bir pandemi ilan etti ve devletleri bu salgınla mücadele etmek için acil önlemler almaya çağırdı. Avrupa ülkelerinin birçoğu, virüsün yayılmasını durdurmak ve halk sağlığı sistemleri üzerindeki artan baskılarla başa çıkmak için katı önlemler aldı.

COVID-19'dan etkilenen insanların sayısı Avrupa'da ve dünyada artmaya devam ettikçe, bu mevcut krizin herkesi etkilediği giderek daha açık hale gelmektedir. Ancak bu krizi herkes aynı şekilde deneyimlemiyor.

Bu benzeri görülmemiş sağlık acil durumunda Uluslararası Af Örgütü, tüm hükümetleri ve diğer aktörleri salgınla mücadele kapsamında alınan tedbirlerin merkezine insan haklarını koymaya çağırıyor. Uluslararası Af Örgütü, yetkililere; COVID-19 salgınına verdikleri karşılıkların uluslararası insan hakları hukuku ve standartlarına uygun olması, ötekileştirilen grupların ve insanların ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması, önlemlerle bağlantılı insan hakları risklerinin azaltılması ve bu risklerin ortadan kaldırılması konusunda çağrı yapıyor.

İNDEKS: EUR 01/2079/2020
MART 2020
ORİJİNAL DİL: İNGİLİZCE

amnesty.org.tr

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ